

ACC. N:R. 4605 s. 79-135.

LUNDS UNIV.  
FOLKMINNES-  
ARKIV

Landskap: Småland

Upptecknat av: Johan Nilsson

Härad: Mbo

Adress: Opparyd, Grimslov

Socken: Dir socknar

Berättat av: Olof Jansson, angivna  
i samlingen.

Uppteckningsår: 1935.

Född år

i

Uppteckningen rör

sid.

Mord.

79-115

"Boja-Johan," - tjur.

116-135

Lytte

85, 116-117.

Spöckeri där mord ägt rum.

132-133.

Förhindra tjur att gå till

andra kor.

134-135.

Kunna gå osedd o. stjäla.

135.

Skriv endast på denna sida!

Mordet på Lars Svensson i Fröseberg.

79

I Fröseberg, V. Torås, levde under 1800-talens första hälft en välaktad, skotsam och ansedd bonde, Lars Svensson. Han var född den  $\frac{29}{11}$  1796 samt blev törmördad den  $\frac{13}{9}$  1846. Det är de närmaste omständigheterna för detta mord som här skall relateras.

Som benämning idkade Lars Svensson i någon mån handel med slaktfjurr - särskilt får. En gång, då han var på väg mot Växjö, fick han i Lureby skog mellan Huseby och Nöbbelä bevitna, huru som en bonde från Kåreby, som skulle till Växjö med last, blivit överfallen av d. s. k. Lällö-

Jons-lure från Lövhus, Skatelöv. Denne hade slagit bonden samt skurit sönder hans hästsadl etc. Lars tog ped om bonden,

och de fick sällskap till staden. Borden,  
som blivit överfallen instämde sedan  
Iren till tinget att där stända till ansvar,  
och Lars blev stämd till vittne. Så en  
dag var där hörhjälpe i Appareyd Bro-  
gård, där Iren för tillfället befann sig hos  
en bonde, Anders Johannisson. Här kom  
Växjöresen och den av den samma föran-  
ledde stämningen på tal. Och Iren säges  
då hava yttat till Lars, som var med  
på hörhjälpet: hellre skall jag se ditt blod  
rinna, än du skall vittna mot mig.

Genast därefter, en lördag - tinget i Jäth  
var 3 dagar senare - för Lars ångst till Växjö  
och hade sin 9-årige son Johan med sig i  
sällskap. Han hade denna gång 16 hästkrö-  
par med sig samt dessutom 400 dalur i

penger, som han visat sin lusta, innan han gav sig i väg. Då han på natten skat följt soluppgången var hunkommen på Frösebergs ägor, gick han bredvid ett skjutst och körde, under det ~~hans~~ pojken låg i vagnskogen och var insvept i sin fars kapprock. Han hade somnat mellan Toissas lög och Fröseberg. Vid en stor hasselbuske hade två män ställt sig i förväntan för att passa på Lars, då han, som de visste, måste böja där förbi. Medan de båda männen sålunda stodo bakom busken och väntade, kom Lars körande i daktat mask på den smala lögvägen upp mot Fröseberg. Kommen mitt för, där elgärningsmännen befann sig, rasade de fram och överföll den hedstige och intet ont anande



mannen med hugg och slag. Först hade man ~~med~~ slagit honom med en säcksträke, som sedan hittades bredvid honom.

Därefter hade man fullbordat mordet genom att hugga in 2 stor kniv i nacken på honom. Kniven hade trängt igenom hattbrädet och satt kvar i nacken på den mördade, då han hittades invid vägbantur.

Hästen hade fortsatt den återstående korta vägbiten hem, och då han var framkommen, började han gå ibland sädesbråkarna - ty det var i skördetiden - och äta av säden. Nu som först vaknade pojken och blev mycket bestört, då han såg, att fadern inte var med. Han väckte sin mor; och då hon fick veta, att han var ensam blev hon ihop så här

grepen av dystra aningar, att hon dröm-  
made. Kennes bror Anders, som tjänade  
där som dräng, gick ut och grände  
ifrån hästen och begar sig ridande på den  
na ut för att söka efter Lars, som han nu  
strax till sin stora förskräckelse fann i  
ovan relaterade hemiska tillstånd. När An-  
ders hittade den mördade, hade <sup>lämnat</sup> ~~livet~~ <sup>lämnat</sup> ~~livet~~  
flytt. Det hördes några rosslingar i halsen  
på honom. Anders for nu ästad efter folk,  
men då han kom tillbaka igen, var Lars  
död. De togo nu honom på in här och  
bar honom fram till gården. Då de kommo  
dit med honom, tittade den unga husfrun  
ut genom fönstret och blev djupt skräck-  
slagen, då hon såg hvarvet på den liv-  
lösa kroppen <sup>vårdslöst</sup> hänga och ~~dingla~~ slinka

ner mot jorden och förstod nu vad som  
hade tillhappat. En flicka i Kråketorp, "Elm-  
Anna", hade mordnatten sett en person  
komma springande förbi gården och  
gjort sig sådan brädskä, att han hop-  
pade över båda grindarna, och till "Pel-  
rams-Jössas" hade de på morgonen sett  
spår i daggen, som de trodde härledde  
sig från mörkaren eller mördarna. En  
flicka och hennes lästeman voro inne i  
en basta (sannolikt i mitt hus) och sågo  
en svart hund (onaturlig) springa förbi.

Den mördades plänbak hittades året där-  
på vid mordplatsen och innehöll då en-  
last 18 skilling, ~~och att han haft 16 för-  
kroppar med sig, som han sålt, och des-  
utom hade han 400 kr dalen~~

Lars Svenssons hatt och kniven, med vilken han mördades, inlämnades till Smålands museum, Växjö. Hans änk<sup>a</sup> söjde länge sin make<sup>2)</sup>; och hennes bror Anders, som var sin svägers mycket tillgiven och söjde honom djupt, blev efter några år sinnessjuk. De båda makarnas äktenskap var väldignat med 5 barn - 3 söner och 2 döttrar -, som nu alla äro döda för länge sedan. Yngste sonen, Lars, föddes 7 veckor efter faderns död. Andra från tidiga år saknade han förmågan ~~att~~ att hålla huvudet stilla, vilket allmänt och helt naturligt ansågs vara sin orsak i <sup>det</sup> förhållandet att modern blivit skrämmd under havandeskapet. Den ovanligt duktiga och strävsamma

85 Dytina Sig-  
riksdotter  
(Defasta Ste-  
na)  
3) Hon grät  
mycket och  
blev för sin  
ägnas skull  
ordinerad  
att drusa

änkan brukade sin gård och uppskötade  
alla barnen. Även sedan hon sålts hem-  
manet till en oskyld och blivit tillerkänd  
undantagsförmåner, odlade hon lin och  
arbetade intensivt med att spinna och  
väva, stäcka strumpor m. m. Hon spann  
t. ex. åt barnen och gav dem av sin undan-  
tagshör (undantagslin). Hon överlevde  
sin make i icke mindre än 44 år och dog  
kl. 8 julaftonskväll 1890. I V. Torsås gam-  
la kyrkogård står ett järnkors och i detta  
står att läsa: Den allmänt äktade  
Lars Jönsson i Fröseberg f. 1796 lönnmör-  
dad 1846 2 Samh. caps. 3 n. n. 32, 44.

sagman (O.)

se sid. 3

Mordplatsen i Fröseberg utmärktes med  
en ganska stor jordfast sten. Över denna  
låg till för några år sedan, då det bort.  
Jorden av gårdens nuvarande ägare, ett  
littet stenröse och i detta var ett träkors  
upprest. Starkt misstänkt för mordet  
blev förenämnde Lenn Jonsson från Löv-  
hult och hemmansägaren m. m. Anders  
Johannisson, Öppared Brogård, f. 1811.

Lenn for till Amerika och enligt uppgift av  
min farfar (1822-1916) skall han, sedan han  
varit där, en tid ha skrivit hem och getat,  
att det var lönlöst att söka efter Lars Len-  
sons mördare i Sverige, ty han var nu i  
Amerika. Där fick han en våldsam död,  
sades det, Hastren till Anders  
Johannisson var god värd ~~och~~ <sup>och</sup> med

Tiden ären granne till Olof Perssons hustru, Maria, i Skullatorps och ontalade för henne att hon trodde att Andrus var delaktig i mordet. Han var också borta från hemmet mordnatten. Då han kom hem, bad hustrun honom äta, men han svarade, att han behöves ingen mat. Andrus Johansson var mycket värd vid sin granne Olof Persson och hotade honom till livet. En gång träffade Olofs hustru Andrus på dennes gårdsplan. Han hade då en kniv i handen och pekade på en sten på gården utbrister han i förgrannad ton: när Olof kommer hem, ska jag se hans hjärteblod rinna på denna sten. Maria blev förfärad vid detta yttrande och gick till sin make till mötes för att varsko honom, <sup>innan</sup> ~~då~~ han

kom hem. Anders hade på ålderdomen undantag från Skullatorp, fastän han då bodde i Hagestorp. När Olof Perssons dotter Greta, som ännu lever (över 80 år), gick i skola i Torsås by, mötte hon ibland Anders, då han gick till Skullatorp. Hon var då rädd för honom, så hon knappast vågade möta honom. Hans sörhustru, syster till "Säll-Jonas-Lven" och make till riksdagsmannen Magnus Andersson, Löshult, var hos Anders, då han dog (1879?). Hon sa de sig aldrig ha set så hemskt dödsfall.

Blodet trängde ut ur öron, näsa och ~~mun~~ mun. Han hade önskat tala med Stina i Fröseberg, innan han dog, men <sup>hans</sup> släktingar förhindrade det. Hans barn skatte sig väl. Sonen Magnus blev riksdagsman.



LUNDS UNIVERSITETS

90-4605

MANUSKRIV

En dotterdotter till denne är gift med  
riksdagsmannen Viktor Matsson i  
Eneryda. (G.F.)

90

91 4605  
"Gärdsle-Vargen"

LUNDS UNIVERSITETS  
FOLKMINNESARKIV

En av Håslunda församlings räkaste dällar  
under förra seklets senare hälft var den  
som kallad "Gärdsle-Vargen" (jäs-vågen),  
född omkr. 1840 ~~han~~<sup>som</sup> bodde i samma jord-  
koja som "Nisse-Hälsör" tidigare bebott.  
Kojan är nu överbyggd till en ladugård.  
I denna usta människoboning - mycket  
fri utel för människans husdjur - levde  
Vargen, vars rätta namn var Johan, en  
tid tillsammans med make, barn, brö-  
der, moder och ett annat penningar  
"Lapp-Karna". De livnärde sig med att tju-  
ga och stjåla. "Vargen" sahs ha fått sitt  
vedernamn därför att han gick i krogarna  
och gärd och skrek och tjöt som en led  
varg. Ej långt ifrån hans hem ligger

Gäddgölskulet (jädholt). På en tofsställe  
här, kallat Dalboms, bodde en änka,  
Lisbet. Hon hade en vuxen son, Konrad,  
som vistades i Tyskland. "Vargen" var  
änkan behjälplig med stallets skötsel  
under sonens bortavaro. En kväll skulle  
han hjälpa änkan att bära hem ved. De  
hade tagit ett stort stekbloss med sig  
och gått ner i Gäddgölskulets hage ner  
mot "Piggstorpas" rägång vid en härr.  
Här hade han slagit ihjäl grunnen (han  
blev åtminstone starkt misstänkt härfor).  
Över hennes huvud hade han sedan  
lagt en stor vedklump, så att det skulle  
föreställa, att hon av denna hade bli-  
vit dödad. Liket låg kvar på platsen  
en lång tid, innan det anträffades.

De folk gick förbi hennes hem och hörde  
kreaturen skrika av hunger och trist för-  
stod man, att det inte stod rätt till.

De vid närmare undersökning sak-  
nade gumman, anställdes skallgång,  
tills man hittade henne på mordplatsen.

Det sades, att alla hennes förnämliga  
tillhörigheter kommit bort. En tid därefter  
ätog ~~han~~ "Vargen" sig att bringa den s. k.

"träsko-johannesen" eller Gumma-Johan-  
nes, som han även kallades, om livet.

Och omständigheterna för detta reysliga mord  
skall här relateras. Hemmansägaren  
Bengt Jonsson, Brändatorps, Hårhunda,  
var född 1835 i Långhuset, Samma socken.  
Hans hustrus mor, som hade un-  
dantag på Samma gård av Bengt Jonsson

hade på äldre dagar gift om sig med  
nämnde Johannes. De unge uttryckte  
på alla sätt sitt ogillande av denna för-  
ning, och Bengt började snart ungäs  
med planer på att rödja den gamle  
mannen, som betraktades som en inkri-  
stare, en vägen. Johannes sedes ha en stu-  
derat magik hos Falk i Elmhult och an-  
sågs vara ganska trollkunnig. Det på-  
stods, att det var två andra Hårlundabor,  
som samtidigt med Johannes läste magik  
hos Falk, men dessa kommo snart igen  
(redan dagen efter), därför att de sett så  
mycket om natten, som skrämt dem  
till att genast lämna studierna en vägen.

Det säges, att Johannes en gång hade  
lätt för sig att han skulle slå ihjäl alla

ormar, som lanns på orten. Han ritade  
för den skull med sin käpp en cirkel,  
och så manade han fram en orm i ländan,  
som han slog ihjäl. Till sist hörde han  
även Getsjön ett löjligt lus. Då han  
frötod, att det var den "gamle ormen",  
dåtan jälv som kom, sedan alla andra  
ormar tagit slut, blev Johannes löj-  
skräckt och gömde sig i källaren och vä-  
gade inte låta se sig på flera dagar.

Sista dagen han levde och stod och trät-  
tade sig, såg han i ~~tröttnad~~ tröttnad  
att något skulle hända honom om dagen.  
Och till Pelle i Björkeryd hade han sagt, att  
han kände på sig, att han skulle få en  
märklig död. De båda gamla ma-  
ternerna gingo inte i kyrkan, något som

gav den nitiske väckelsepredikanten  
Gustav Mustarius Lindblad anledning  
att avlägga ett besök i deras hem. Güm-  
man var där hemma gjalt. - Är inte  
er man hemma? frågade prästen. -  
Ja, han är inte och ränner med sin skit,  
Svarade gumman. - Brukar ni juds  
ord här, eller har ni några böcker? spor-  
de prästen vidare. - Ja, Johannes han  
läser sina trollböcker, blev svaret. -  
Det var ett mörkt hus. - Ja, hörorna de  
springa här och skita på bord och bänkar,  
så det går inte att ha det i ordning. - Vad  
är ni för en herre? frågade gumman  
slutligen. - Känner ni inte prästen i vi-  
samlingen. - Nej, sud ~~ja~~ det gör jag inte,  
sade gumman. Prästen lämnade efter

en stund det beklagansvärda hemmet  
med allt annat än angenäma intryck.  
Allt nog. Eftersom Johannes gällde för att  
kunna trolle, troddes han även vara skott-  
fri, kunna döva kruit. Och Harald i  
Långasjömåla sade sedan Johannes var  
mördad, att om han fått behålla sitt ~~bosse~~  
skyddsvapen (bössan), så hade han nog  
gett fri.

Till de undantagsförhållanden  
som de gamla makarna hade räknades  
bl. a. även ved hemforslad och huggen.  
Bonden Bengt Jönsson tyckte att Johannes  
kunde hugga veden själv. Men detta ville  
inte denne gärna gå med på. Nu inträffade  
det, att Bengt hade en stor otur med  
sina kreatur och lyckades knappast  
lägga på några halvar. Det låg där för



nära till hands att misstänka att Johannes genom trolldom förgjort dem, så att de jälsdögo". Bengt ansåg därför att Johannes till varje pris måste rödjas ur vägen. Som ursättning för att han skulle mörda Johannes hade "Vargen" låtit loffa om ett stycke utmark på Brändatorp, där han kunde grunda sig ett litet hem. Stället ifråga, som nu sedan länge tillbaka är bebyggd med en flyttad gammal välgädd behållan lögstuga, heter Hulevik. En dag kom "Vargen" till Brändatorp för att utföra sin planerade hemiska handling. Sedan han träffat Johannes, fick han denne till att följa med sig ner till ett stycke här stället belägen mosse, som Johannes sagt sig villja ha uppodlad,

1) Detta  
trodde också  
Bengt 98

LUNDS UNIVERSITET  
FOLKMINNESARKIV

ett arbete, som "Vargen" lättsade sig vara  
hugad för att åta sig. Sin vanliga trogen  
tog Johannes bössan med sig på ryggen  
då han gick. Mellan "Vargen" och Bengt  
hade träffats överenskommande om att  
den senare skulle komma den förra till  
hjälps, om så behöfvades, varför Bengt  
skulle hålla sig avvaktande på lämpligt  
avstånd från de övriga. Bengt  
hade med sin häst varit ute och kört förbi  
Långasjönäla o. s. v., och på hemvägen  
hade han stannat med sin skjuts och han  
dit hästen i närheten av sitt undantagsställe.  
Medan "Vargen" och Johannes sålunda gick  
i sällskap ner åt mossen, ställde den  
förra det så att han kom att gå efter  
Johannes; och då denne allra minst

anade det väd, lyckades "Vargen" att nappa  
på Johannes den laddade bössan och an-  
lösade ett skott mot Johannes. Då den  
ne hade en skinnpate (H.) på sig gjorde in-  
te skottet åsyftad verkan. Då tog "Vargen"  
bössan och slog med denna på sitt offer.  
Men då på en gång tyckte han sig helt och  
hållet omringad av en massa svarta  
pysslingar, så det var alldeles svart om-  
kring honom; och han kunde inte se något  
annat. Han tyckte han såg härla häfarna  
(H.) med folk. Men han lyckades inte döda  
Johannes. Av dynen, han såg, blev Vargen  
förskräckt och sprang sin väg. Men Bengt,  
som höll sig på lämpligt avstånd för att  
se hur det skulle gå, rusade nu fram  
det fortaste han kunde för att fullborda  
(mordet).

101 4605  
Johannes bod för sitt liv, men Bengt var  
oberäddig och röt: "Du ska dö som en hund  
och det ska vi nu". Bengt hade en stor  
sten med sig ungefär vid storlek som en  
vanlig hatt och med denna slog han till  
Johannes i huvudet, så han dog genast.  
Det höggjudda kretsen, som Johannes upps-  
gar, hördes av "Måns-Ingegård" i Brända-  
torp. Stenen, med vilken mordet fullbrö-  
dades, upprisades sedan vid häradsrätten.  
Den var så svart av blod, som om den  
varit sotad. Det var meningen att kasta  
ner liket i Gettjörn, men mördarna ble-  
vo inte färdiga här till. En tid därefter,  
då en skepp, Sven Jonsson (Lill-Jons-skepp)  
gick och jagade, spårade hans hund upp  
liket. Här de vid polisförhöret var

Lanthrokarer Sven Nilsson i Brändatops  
 (Sagesmannens far) med. Han och Vargen voro  
 jämnåriga och uppväxta tillsammans. Och  
 då Sven misstänkte Vargen för att ha förö-  
 vat mordet, uppsmanade han denne att be-  
 känna sig skyldig. Han sade bl. a.: tänk på  
 att du ännu är i nådatiden, men tänk även  
 på den ~~lön~~ ligger på logen (Johannes). Då  
 Sven sade detta, började ögonen tåras på "Var-  
 gen". Denne sade även vid förhöret, att han  
 inte slagit ihjäl <sup>Johannes</sup> Vargen, där på att där kom  
 så mycket folk omkring honom, så han blev  
 rädd och sprang undan. Men Bengt, som vi  
 sade dig ännu mera grym och obehörig, samt  
 ville avleda misstankarna från dig själv  
 och Vargen och på Sven, sade då: du ska  
 väl få vara med Sven. Bengt gjorde

att för att på den oskyldige Sven misstänkt,  
 och vid tinget, <sup>där</sup> han även var instämd,  
 pågick Bengt, om Sven visste vad Johan-  
 nes penningbör blev av. Då domaren  
 pågick <sup>varför</sup> Sven kunde be "Vargen" utbränna  
 eller varför han misstänkte just honom,  
 steg en av nämndsmännen upp och  
 sade, att det var ett allmänt rykte.

Bengt höll sig gömd i en stuga i Ellagöls-  
 huset, dit man bar mat till honom. Men  
 som helst hade lov att skjuta honom, där-  
 est han inte på annat sätt kunnat fångas.  
 Då de Bengt och "Vargen" hamnade i fängel-  
 set, där Bengt dog efter en relativt kort  
 tids vistelse och begravs i Hålsunda kyr-  
 kogård. Vargen levde länge, innan även  
 han dog i fängelset. Han skrev hem och

försökte få någon att gå i borgen för sig, för att han måtte kunna återfå friheten.

Men han misslyckades.

Det berättas, att Johannes, sedan han blivit mördad, visade sig för "Vargen" både natt och dag och plågade honom svärsligen tills han förmäddes att bekänna sitt brott.

Sedan fick han fred för Johannes. Och det sades t. o. m., att han önskade tala med pastor Lindblad för att bekänta sig för honom.

Vid tinget skulle Johannes hustru vittna, och för den skull var hon hos prästen och skulle lära sig "taller Vår". Men då det

ta inte lyckades, fick hon inte anslå någon vittnesed. "Lill-Pengas - Ingegård" visste att inför häradsrätten klargöra, hur mordet tillgick; oaktat ingen omtalat det

(För henne

LUNDS UNIVERSITET  
FOLKMINNESARKIV

När "Vargen" var och slog Johannes, såg hans hustru och barn en stor orm krypa förbi fönstret till jordkojan. Detta var nämligen intill marken; och ormen "krabblade" på fönsterkanten. De innevarande anade då, att hans "Vargen" var borta på något äventyr. Det lades efter mordet på Johannes, att det hörde om nättarna vid Brändatorp, utan att något skjuts begyntes till.

Bengt's hustru skötte sin gård en tid men lyckades inte länge behålla den. Sedan hans två bröder gemensamt haft den och brukat den en kort tid, övergick den i oskylla händer.

Fjärdingsmannen Magnus Olsson i Häradsläck var närvarande vid obduktionen av Johannes (1879?). Han hittade då i hans



tröjficka ett pappersslapp, utgörande  
kontrakt mellan ~~honom~~ den mördade  
och den onde. Detta kontrakt innehöll  
även den bestämelsen, att kontraktstiden  
skulle vara uti just den dag, som  
Johannes blev mördad. Läkaren, dr. r.  
Järleing, tog papperet och kastade det  
i spisen, där det brann alldeles blott.  
Doktorn sade då: Nu synes det vad slags  
papper det var.

Det dröjde länge, innan någon vågade kö-  
pa gårdar, därför att de voro rädda för  
spöken. Slutligen köpte August, f. 1853 och  
svärfar till Gustav Olsson, Torstensmål-  
Bygd, honom för 4000 kr. den har en areal  
av 700 tunnland.

sagimän: (G. H.), (V. S.), (H. S.) m. fl.

se sid. 2-3!

107 4605

Mordet på "Tiggens-Bengt".

En bonde i Härlunda (N.M.), som ännu lever  
vid hög ålder besökte onkr. år 1890 "Hrs-Ingrid".  
En gång då han varit i Ryd träffade han "Jöke-  
Häben" och "Tiggens-Bengt" och bjöd dem på  
skjuts. Komma till skogen, där N.M. hade en  
bror som var bonde, stannade de hos honom  
för att supa. Bengt, till yrket förtjäna, bod-  
de hos Ingrid, med vilken han hade för  
avsikt att gifta sig. Han bad de andra  
båda männen följa med dit och dricka  
en göt. Men då Bengt sågande "jök",  
ansåg H. att den andre lyftade på H:s ve-  
dermann, varför ~~de~~ han blev rasande.  
Och det uppstod slagsmål mellan de tre  
männen, vilket slutade med, att Bengt  
blev mördad vid skogens sprinkas.  
Sedan togo de andra honom och lade

LUNDS UNIVERSITETS  
FOLKMINNESARKIV 107

honon på en godhelldator, som de satte på  
en veddrög och körde honon till "Irs-Yng-  
rid" och sade, då de kommo dit: här kom-  
mer vi med lämningarna efter en gris.  
Han var sparkad mellan benen, så  
han var alldeles blåsvart. Polisförhör  
hölls i Backen, Häradsnåla. N. M. som  
körande vägen fram, mellan detta på-  
sick. Han stannade till ett tag och undra-  
de, vad de tog sig till, simulande allde-  
les oskyldig. En bror till N. M. troddes ha  
 varit delaktig i mordet. Han dog för länge  
 sedan - alldeles "moddes" bort.

Då Länsmanen fick se hur illa tilltygad  
och svulen Bengt var mellan benen,  
skämtade han och sade: det står ju på  
honon, så det är väl ingen fara.  
N. M.'s svärfar sades ha mutat Länsmanen.

med 1000 kr., för att det inte skulle bli något åtal. Det påstods, att N.M. både före och efter sitt äktenskap stött i intressatförhållande till Ingrid. Efter denna hänsynsfulla synskade det i N.M.'s hem, då att hans hustru vågade inte vara ensam hemma om bröderna. En träskomakare, som var där och gjorde träkor, kunde inte vara där om rätterna av denna anledning. Håkan reste genast till Amerika, sedan, som det sådes, ~~den~~ <sup>N.M.</sup> hjälpt honom med reskassa.

Martin Nord, Truvédstorp/cirka 45 år gammal, skjutade en kråll på vintern 1916 d. 12 Vätterns Byd. Kommer till mitt för Obs i bågen började V. sitta och läsa i stjärnorna. Och plötsligt observerade han Gus på den plats, där mycket skett.

Håri har säkert hänt något mord eller  
 dylikt, jag är nämligen söndagsbarn  
 och kan se lite mer än andra, sade V.,  
 medan han satt och betraktade lyset.  
 Martin Nord ontalade nu för doktorn  
 vad som här tillhörde, något som doktorn  
 fönt aldrig hört talas om. Även då  
 Nord skjutade doktorn tillbaka, såg den  
 ne ljuset på samma plats en god stund.  
 Och då han äkt förbi det, vände han sig  
 om och betraktade det. Nord såg inget  
 ljus någonstans längre, fastän han under  
 nattens lopp hade förbi platsen fyra  
 gånger.

(S. M. N. m. H.)

Lagomär: se sid. 2-3.

"Kachins - Bengt"

En mycket rå och fruktad man under förra seklets senare hälft var den s. k. "Kachins-Bengt" torpare under "Kitt-Jösse-Peter" i Travedstorp, Härlunda. En gång satt han uppskrumpen i ett träd mellan Björkeryd och Krihult och lurade på Johannes i Björkeryd och ville skjuta honom. Men Johannes kom inte, som beräknat var. Hans husbonde, ovannämnda Peter, blev emellertid den som fick falla offer för Bengts mördarehand. Torpet, som Bengt innehade låg intill gränsen mot Krihult. Kontraktet var ute; och en del av den jord, som Bengt förut innehafte, nämligen den åker som ligger närmast Travedstorp och intill bondens eget gård, ville bonden nu inte längre lämna bort.

Säremot skulle Bengt få behålla den jord som var norr om Tåpjan. Bengt hade sagt till Peter: Tar du brodet från mig, så tar jag livet från dig. Och Peter Jönsson <sup>hade</sup> tydligen pratat för Bengt, annars kunde han inte lämnat honom någon jord alls. Peter lydde inte varningen, och bortseu, utan då vären kom, tog han sitt öls och begav sig till torpet för att köpa vin öker, som han och ingen annan hade rätt med. Bengt kunde nu inte längre behärska sig utan tog sin bössa och lade sig i förbät för Peter, och då han fann tillfället lämpligt, avfyrade han ett skott mot drune, som dock inte träffade vore, än att Peter kunde taga sig mot hemmet ett gott stycke. Men Bengt följde efter och fullbordade mordet med ett nytt skott.

Mordet väckte mycken förstärkning  
i orten. Och innan det lyckats att infånga  
missdådaren fick folket känna sig  
i ett pinsamt osäkerhetstillstånd. Bengt  
höll sig nämligen gömd i de stora skro-  
garna en lång tid. Hans yngste son  
övertalade honom slutligen att följa  
med till Häradshäkt, där han hölls in-  
stängd, tills han blev häktad. Han dog  
i häktet. Hans hustru, Bengta, såg efter  
denna händelse alltid nedstämd ut.

Peter Jonsson var styvfar åt "Lill-Peter",  
som blev bosatt i den gamla loftbygg-  
ning, som ännu i väl bebehållet skick  
står kvar i Truvéstorp, obebodd och  
till dalen. Mig vetligen är denna stuga  
den bästa av denna gamla vanliga typ  
inom hela hela härad och borde räddas



Grönkvist.

En mycket dålig lulle var Grönkvist, vars  
mor gift sig för andra gången med "Jösse"  
i Karlstorp. Han var i Amerika men reste  
hem för att hämnas på personer, som  
han hade gammalt agg till; och bland  
dessa var framför allt styvfadern. En  
dag under löberingen, skulle han vara  
sin <sup>styggar</sup> behjälplig med att bära hö.  
Sedan han hjälpt Jösse på med en hö, <sup>hö</sup>  
tog han sin bössa och sköt gubben.

Han kom till lasarettet och låg där länge  
men blev slutligen återställd. Grönkvist  
blev häktad. När <sup>Jösse</sup> inför rätten tillfrå-  
gades om hur hårt straff han tyckte poj-  
ken borde ha, svarade Jösse, att han  
inte ville se honom fri, så länge han  
levde. När <sup>Jösse</sup> Jösse var hemkommen

från lasarettet, hölls: kyrkan tacksa-  
gelse över att han blivit återställd.

Jöns var en flitig kyrkoherd. När Gev.  
hvisst kommit ut ur fångelser, för han  
tillbaka till Amerika.

sagesman: (V. L.)  
se sid. 3!

"Hörja-Johan"

116

En bland ortens mäst omtalade tjuvar under 1800-talets senare hälft var "Hörja-Johan" i Kassemlå. Han var i huvudsak vägnar riktigt utrustad, krick, humoristisk och slagfärdig i hög grad och ägde en särskild stor förmåga att kunna roa och underhålla. Han var därjämte en mer än vanligt handlingskraftig man med ett osvikligt mod och av alla påskad och respekterad. Han slags bra, och det var inte många som kunde prida sig för honom. Till stoliken var han en medelmåttan samt snäll. Hans hustru Eva hade halva pannen liksom intresset, vilket ansågs som ett lyte, därför att modern under hvarande skapet

luttet och vänt. När Johan en gång varit  
i Gottåsa och köpt brännvin, gick han  
förbi en basta nära Gottåsa. Han kände  
den här lukten av rökt läsk. Böksmungen  
pågick för tillfället. Johan gick in i bastan,  
där han tog det ma "bästet (2l)" efter det  
andra och bar åt skogen. Folket var  
för tillfället inne och spisade, var för han  
alldeles ostörd fick sköta sitt förhåvan-  
de. Då de snart nog kom tillbaka till  
bastan och upptäckte stölden, anskaf-  
fades en massa hundar, som skicka-  
des efter Johan och upphunns honom.  
Johan tog då sin tillflykt upp i ett högt  
träd i skogen, som omringades av hun-  
darna. Men folket lyckades inte upp-  
täckta honom.

Sågen efter tog han en stek och bar den  
länga vägen hem. Följande dag hämtade  
han en annan o.s.v., tills allt var hembe-  
ret. På gamla dagar berättade han ~~med~~  
med synbarligt nöje om både denna och  
liknande äventyr, som han varit med  
om. I Pottboda stal han fläs och en  
gång stal han tilldammas med en annan  
en bitupa i Pottboda. En gång hade  
han i sällskap med en annan närboende  
Kassemlabo, "Dengte-Gustav" eller "Jusse-  
Gustaven", begivit sig till Elmhult, dagen  
innan där skulle hållas marknad. Sam-  
ma kväll anlände till Elmhult en del  
knaller, som hade sina varor lastade  
på hästskjuts; och nu passade Johan  
och Gustav på att besjåla dessa.

En av marknadskanallarna hade redan  
kört in på en gård, låst grinden och  
dessutom satt en hund att vakta inne  
på gården. Detta oaktat hade tjuvarna  
lychats komma in och tagit var sin stor  
hörda med tyger, med vilka de reynat  
ifrån platsen på snävågar och stigar.  
"Kerenga-Johannens" hustru, Signild, hade  
med följt släktingar från marken till  
(Kerön?) och hon hade sett tjuvarna kom-  
ma och bära tygerna, vilket hon sedan  
upplyste om. Länsmannen kom till  
deras hem och undersökte samt fann  
det stulna på vinden". Hos Gustav var  
en lördagskvällen under köket vid sidan  
om om den andra väl murade källaren,  
som ännu finnes. Och här fanns de under

av tygerna. Både tjurarna blevo hättade.

En gång hade Johan beslutat sig för att föra till Lärjanstaps i T. Torås och stjäla brännvin och hade för detta ändamål skaffat skjuts av Johannes på Vinstralle. Han hade kommit överens med Johannes och några andra personer, att dessa skulle köra dit senare på natten, då det blivit tyst, och då skulle J. ha dörren öppen till brännvinskällaren. Då Johan ~~var~~ var kommen till Lärjanstap på kvällen, gick han <sup>in</sup> i bränneriets källare, innan denna låstes och gjorde sig, så gott han kunde under brännvinstunnorna. Brännvinsbrännaren, kyrkovärden Erik Danielsson, kom själv i dillskap med sin hund och gick och låste källaren utan att Johan blev upptäckt.

Vid utsatt tid kom skjutsen, och nu hjälptes de åt att bära ut en hel tunna brännvin, som de lastade på vagnhäcken; och sedan de lagt halan avanpå, så att det inte dyntes, vad de hade till last, satte de sig själva upp och körde med god fart till bondens hem, Vinställe, där en lösdakällare var grävd bakom spiltan, där göddeln samlas. Och här hade de sänkt ner tunnan. Här var det att lyfta på en plankan, som ingen kunde misstänka utgöra tak till källaren, och tappa ut brännvin, när man önskade. Johan var dock rädd för att bli ertappad och gav sig i väg till Amerika för en tid. Han reste mitt i vintern i sällskap med 60 andra passagerare - tjurar och skälmar allasammans,



skrev han till sin hustru.

En gång var han i sällskap med Bengt Gustav på ett ställe i Kassemla för att stjäla. De hade brutit sig in genom ett fönster och hade kommit upp på vinden. "Lill-Petters-Jonas" och hans son, som bebodde huset, väcktes där nere, där de låg och sov, av bullret uppe på vinden. De rusade strax upp och började undersöka och sågo då att dörren var öppen och att fönster uttaget. När de öppnade dörren till sitt rum, sågo de Gustav springe ut genom den andra dörren och för todo då, att där var en person uppe på vinden. Jonas befälde då sin son att gå och skaffa folk och ställde sig själv ~~med~~ vid trappan med en yxa i handen

123 4605

Utaget och  
lagt där  
men sedan

123

för att bevaka nergången. Där var mörkt  
i höket, där trappan upp till vinden  
befann sig. Och Jonas visste ingenting  
om förän ett runt lock efter ett saltkar  
kom nerrullande och slog sönder honom  
i ansiktet. Han släppte då yxan, me-  
dan han skulle ta en <sup>lase</sup> ~~knä~~ och ta sig  
med. Johan fick då ett degtråg över sig  
och rusade med detta förbi Jonas och  
ut ur huset, varpå han försvann.

Om natten blev där ingen ro i huset, utan  
de båda männen höll noga vakt och upp-  
sikt över sitt hem. På morgnen hittades  
bakom ett sturör två säckar köpsgödsel,  
som tjvarna inte vågat gå fram och  
hämta. Jonas och hans son tömde ut göd-  
selen och fylld säckarna med sand.

Nästa natt kom tjuvarna tillbaka och hämtade säckarna, i tron att de innehöll konstgödsel.

Johan Pettersson i Knivhuset blev en tid av med säd. Han var än liste, så hjälpte det inte. Han liste magasinet ~~med~~ inte rummet nedanför. En dag, då han kom in i detta rum, upptäckte han ett litet hål i taket upps till magasinet.

När han en natt vaknade på tjuven kom Johan, tog bort en liten plugg, som satt i hålet, höll en säck under, sedan han med en pinne pejlade för att få säden att rinna. Och på en kort stund hade han säcken fylld med säd.

En gång var Johan och en hans medhjälpare hos Markus på Vingstad för att stjäla säd.

Gårdspolket väcktes av gårdshunden,  
 och Markus befallde sina söner att gå och  
 se efter, vad som stod på. Tjuvarna  
 satte då iväg ner mot sjön Åsnen  
 med hunden back i hälf efter sig. De  
 hade dock redan fått ut en del säd i bå-  
 ten och en del hade de med sig, då de  
 blivit skrämda. De blevo dock nödsä-  
 hade att kasta från sig de tunga säckarna,  
 som innehöllo en hel tunna säd vardera,  
 för att rädde vad de hade i båten.  
 Förföljarna sågo de båda männen ro  
 ut på sjön med litt byte men hade ingen  
 båt att tillgå gäast, varför tjuvarna  
 ären nu lyckades undkomma.  
 Säckarna voro märkta A. J. och länta  
 av bonden på Bankatorpet, V. Torsås,

som lovat att köra säden till tjuvarnas hem. Vid ett tillfälle var Johan hos kyrkovärden "handlare-Johannessen" i Hårlanda, där han bröt sig in i källaren som låg avskild från borigshuset. Där rymdes ett vinankare, innehållande kyrkans nattvardsvin. Johan tappade ut en full kruka därav. Kyrkovärden vaknade av ljudet ifrån källaren, såg ut genom fönstret och upptäckte var som var på färde. Han sprang då genast efter sin bössa, och då han såg tjuven springa, sköt han efter honom genom fönstret och träffade honom i handen. Han gick sedan i halvårsvis med omvändad arm. Den gången gick Johan misste om bytte, tack vare den rädige

kyrkovärden, som ej saknade sinnes-  
närvaro.

En annan gång hade han kommit till  
Kriihuset, där folket tröskade. Medan  
tröskfolket var inne och lysade mer-  
afton, hade de inte låst lojen utan en-  
dast stängt till dörrarna. De kunde  
nämligen inte ~~så~~ vänta att bli hem-  
sökta av tjuvar vid denna tid på dyg-  
net. Genast efter det folket lämnat lo-  
jen, smög sig Johan fram och in på lojen,  
där han fylldde en säck med det allra  
bästa i dräsen. Men då hade bonden,  
sedan de kommit in, erinrat sig, att  
ökarna behövde mer att äta, medan  
de vilade sig, och befälde sin pojk att  
gå ut och ge dem detta. Han fick då syn

LUNDS UNIVERSITETETS  
FOLKMINNESARKIV

på Johan. Och nu satte allt tröskfolket  
ästad efter honom över en åker. Då  
Johan skulle över en stengärdsgård och säga  
dig följelid, kastade han säcken ifrån sig,  
innan han fortsatte att springa vidare.

"Bengt-Gustav" misstänkte Johan  
för att han stod i otillbörlig förhållande till hans  
hustru. En gång ville han föröka uträna  
hur hämmat förhöll sig och lade för dem  
skull flugbrudd i gräddkannan (Smippan).  
Han föregav sedan, att han skulle gå bort  
- detta för att bereda Gustav tillfälle att komma  
dit och, som han trodde, bli bjuden på  
kaffe. Antingen G. varit där eller ej, de  
hade gräddkannan med sitt innehåll  
förblivit orörd. Då G. var hemkommen  
och själv skulle dricka kaffe, tog han

utan att tänka sig för av samma grädd-  
som han ämnat till Johan. Han blev  
skat mycket sjuk. Men då han visste  
orsaken härtil, drack han söt mjölk  
och kräkte upp, vad han hade i sig.  
Han gick även till ett rävho och kräps in  
i detta, så långt han kunde, för att få av  
den vanjelige lukten. Han låg en hel  
natt och kräkte men blev bra. Vid ett  
annat tillfälle - troligen julafton - hade  
Gustavs hustru kokat vit gröt, ett fat  
till den djälva och ett fat till Johan, som  
denne på bestämd tid utan Gustavs  
vetenskap skulle hämta. Detta fat hade  
hon placerat på en hylla i en skräp-  
bod lite ifrån stugan. Men just som  
hon var i järd med att sätta undan fatet



här, som en förbipasserande, som även bodde i grannskapet. Han smög sig fram till platsen, såg det nykande gröt-latet och tog det med sig hem. Denne var en fattig man, som mycket väl behövde gröten till sin familj, varför den kom till god användning.

Johan stod även i intimt förhållande till "träsko-Maria" på siststa tiden han levde. Hennes make, Iven, var borta och gjorde träskor i bygden. Johan hjälpte Maria att sköta jordbruket och att äta upp hennes makes förtjänster.

Johan kunde även trolle. Han var ju också posturson till den trollkunnige Tulls-Jonas i Tullanas, V. torsås, och förskaffat sig mycket av hans lärdom,

som han vid flera tillfällen visade.

Om T. K. en ko inte ville bli tidd, och man gav Johan en halv liter brännvin, kunde han ställa om att hon juast blev tidd, då hon ledde till tjur. Han hade en dotter, som födde oäkta barn med en släktindabo. Tästmannen reste till Amerika. Johan hade sagt, att han inte kunde bli där länge. Detta slog också in.

Han träffades nämligen där av ett anfall, slog till gatan och dog. Johan hade förut visat en silverträd, som han bar i mössan, och sagt, att med denna träd skall jag kunna skjuta vilken som helst, om han är inne i Amerika.

Johan hade en gång under rusets inflytande kommit i en häftig ordväxling

UNIVERSITETET  
FOLKUNIVERSITETET

med "Karlstorp-Bengten". Dagen efter  
 träffades Bengt död; och det troddes, att  
 Johan slagit ihjäl honom. ~~Han~~ <sup>Johan</sup> hade  
 en vän i Kassemåla, "Backa-Pellen", som  
 var murare. I likhet med många andra  
 - särskilt på denna ort - brände han  
 brännvin, som han brukade ha löjvarat  
 på vinden. En vRING till här hade med  
 tillhjälp av en stega dristat sig upp där  
 genom ett fönster. Han hittades sedan  
 utanför huset ihjälslagen; men här  
 har blivit bragt om livet och av vänner,  
 det blev aldrig utrett. Det spökade de-  
 lan på denna plats. Backa-Pellen var  
 själv ingen tjur. Denna stega är nu  
 riven. Nygårds-Johan var den siste, som  
 bebodde den. Lagesmannens mormor

och morfar bodde där en tid. Varje natt  
hördos störningar på vinden; och dyjäl-  
let drogs varje kväll, utan att någon  
människa hade någon befattning med  
det. Sedan Pelle flyttat från stället, och  
nytt folk kommit dit fortsatte spöke-  
riet och hördes såsom steg och annat  
oljud uppe på vinden. Även kridande  
hördos utanför, där mannen hittats död.  
Detta uppspades i flera årtionden, tills  
en gudfruktig gammal Botel, blev bosatt  
där och hade dit en präst för att förvisa  
spöket därifrån. När sedan Nygårds-  
Johann bodde där, hördos där ingenting.  
Huset flyttades till Tullnäs och beboddes  
av Fredrik Knall.

LUNDS UNIVERSITETS  
FOLKMINNESARKIV

Tom. 1935. Aulbo hd. Tippst. Joh. Nilsson 134 4605 bor Emma Karlsson 83 år.

"Korja-Johansen" hade en gång stämt möte med en flicka vid en ångslada. När han kom dit, gick han in i ladan.

Efter en stund kom även en kvinnoskepsnad, som han trodde var den väntade, och gick in till honom i ladan. Varje kväll efter denna händelse kom hon sedan och höll sig omkring hans bostad, och då han var ute, följde hon honom. Han tänkte dock snart ut ett sätt, genom vilket han trodde sig kunna göra sig kvitt henne.

En gång, då hon följde honom, frågade han henne, hur man skulle bära sig åt med en tjur för att ~~få~~ få honom att låta bli att gå till andra kor. Hon sade då, att man skall röka honom med isop och trä örter till (troligen lavendel

134

LUNDS UNIVERSITETS  
FOLKMINNESARKIV

Fidele och  
vänderot.

och jängfru Marie Krage). Han gjorde  
nu så med henne och blev henne kätt,  
då hon nu förlorade sin makt med  
honon. Hon själv gav honon sakerna  
att röka (tjuren) med.

För att osedd kunna gå och stjäla <sup>vast</sup> ~~red~~  
man vill, skall man ta nattens dratt  
ning just som hon är utslagen, och innan  
hon hörjar vissna samt håra den på  
sig, då man går och stjal. Man skall  
ta den just som hon är i själva övergångs-  
stadiet, vilket inte är något lätt göra.

sagor man: s. 2. (P.)

Oppareyd, V. Toras, Grimsbrot, den 21/8 1935

Johan Nilson, f. 1891,

lantbrukare